

Nr 218.

Utlåtande i anledning av väckt motion om beredande av viss ersättning åt överstelöjtnanten M. T. Arrhén.

(1:a avd.)

I en inom andra kammaren av herrar *Håstad* och *Kyling* väckt motion (II: 153) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att till överstelöjtnanten Magnus Teodor Arrhén utbetala ett belopp av 7 758 kronor 33 öre.

Motionärerna ha till stöd för sitt yrkande anfört följande.

Överstelöjtnant M. T. Arrhén förordnades såsom chef för arméns tvättanstalt i Stockholm fr. o. m. den 1 juli 1934. Befattningen regleras av »instruktioner för arméns tvättanstalt i Stockholm», fastställda av kungl. arméförvaltningens intendentur- och civildepartement den 23 juni 1931, dnr I. D. 1510 och C. D. 1869.

Av sagda instruktion framgår bl. a.:

att anstalten lyder direkt under intendenturdepartementet,

att vid anstalten bl. a. skall finnas en anstaltschef och assistent m. fl.,

att anstaltschef och assistent tillsättas och entledigas av intendenturdepartementet med en uppsägningstid av högst 3 månader,

att avlöning till anstaltschef och assistent utgår med belopp, som fastställas av intendenturdepartementet i för anstalten gällande stat.

Av instruktionen framgår icke att befattningen såsom chef för anstalten är av militär natur.

Under tiden den 8 december 1939 t. o. m. 30 april 1942 har Arrhén under olika perioder varit inkallad till militärtjänst, dels vid kungl. arméförvaltningens intendenturdepartements kasernutredningsbyrå, dels i enlighet med särskilda order stått till andra myndigheters förfogande.

Då Arrhén inbeordrades till krigstjänstgöring vid kungl. arméförvaltningen förordnades icke någon vikarie för honom vid arméns tvättanstalt i Stockholm och ej heller erhöll han några särskilda direktiv angående verksamheten vid anstalten, varför Arrhén utgick ifrån att ansvaret för anstaltens skötsel skulle påvila honom även under krigstjänstgöringen. På grund härav inriktade Arrhén sig helt på att, utan åsidosättande av sina uppdrag under krigstjänstgöringen, kunna leda och övervaka verksamheten vid anstalten, oaktat denna verksamhet i icke ringa grad försvårades på grund av den förstärkta försvarsberedskapen. Härvid måste givetvis detta arbete utföras på andra tider än den ordinarie tjänstgöringen inom kungl. arméförvaltningen och hans fritid sålunda i mycket stor utsträckning utnyttjas.

I skrivelse från intendenturkårens chefsexpedition den 27 juni 1942 nr 645 har generalintendenten även framhållit att Arrhén under kommanderingstiden utövat tillsyn över tvättanstalten.

Under ovan angivna tidsperiod har Arrhén icke åtnjutit en enda dags tjänstledighet eller semester.

Någon erinran mot anstaltens skötsel under Arrhéns kommandering till krigstjänst har icke förelegat.

Av det ovan anförda torde framgå att Arrhén under den tid, som ovan angivits, upprätthållit tvenne tjänster, varvid han för att utföra sina med den ordinarie befattningen förenade göromål såsom chef för arméns tvättanstalt i Stockholm måst utnyttja hela sin fritid.

Kungl. arméförvaltningens civila departementets revision anmärkte på att arvode från tvättanstalten utgått under krigstjänstgöringen och denna anmärkning har sedermera godkänts av departementet. Kungl. kammarrätten, där Arrhén överklagat beslutet, har i utslag den 15 juni 1943 icke funnit besvären föranleda någon ändring. På grund härav blev Arrhén återbetalningskyldig för en summa på 7 758 kronor 33 öre.

I en den 13 augusti 1943 dagtecknad skrivelse har Arrhén hos Konungen begärt att av nåd befrias från återbetalningsskyldigheter. Med hänsyn till de särskilda omständigheter, som i detta fall förelegat, har generalintendenten tillstyrkt en reducering av återbetalningssumman med högst 50 %.

Kungl. Maj:t har emellertid enligt ämbetskrivelse den 31 mars 1944 lämnat Arrhéns ansökan utan bifall.

Återbetalningen av ett så betydande belopp varom här var fråga (kronor 7 758:33) åsamkade Arrhén betydande svårigheter, då han saknade enskild förmögenhet.

Genom den nyordning som senare genomfördes beträffande organisationen av arméns tvättanstalter nödgades han snart lämna denna sin befattning och därigenom kommo svårigheterna för återbetalningen av det berörda beloppet att ytterligare stegras.

Arrhén har dock under tiden den 21 augusti 1944 till 29 maj 1945 inbetalat hela det ovan angivna beloppet.

Arrhén har även fått erlægga skatt på det belopp, som sedermera återbetalats. Angivna besvär ha lämnats utan avseende.

Arrhén har således både fått återbetala 7 758 kronor 33 öre samt erlægga skatt för denna summa.

Vi anse, att Arrhén i det ovan relaterade fallet behandlats orättvist. Då någon vikarie icke utsetts har han haft hela ansvaret för anstaltens skötsel även under sin inkallelse till militärtjänst. Eftersom staten icke heller haft några extra utgifter för tjänstens upprätthållande under den tid Arrhén fullgjort militärtjänsten, ter det sig enligt vår mening egendomligt att Arrhén nödgats återbetala ersättningen för ett arbete som han faktiskt fullgjort. Särskilt stötande förefaller detta med hänsyn till att han dessutom fått erlægga skatt för hela det angivna beloppet. Vi skulle anse det vara en rättvis åtgärd att en korrigerig skedde och att beloppet på nytt utbetalades till Arrhén.

Över motionen ha, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, statskontoret och försvarets civilförvaltning avgivit yttranden, vilka fogas såsom bilagor till utskottets utlåtande. (*Bilagor 1 och 2.*)

Utskottet. Med hänsyn till statsmakternas tidigare intagna principiella ställning till med det förevarande likartade ärenden anser utskottet sig icke böra tillstyrka det i motionen framställda yrkandet om ersättning av statsmedel för det belopp av 7 758 kronor 33 öre, som Arrhén uppburit men sedermera återbetalat till statsverket.

Vid den prövning, utskottet ägnat handlingarna i ärendet, har utskottet ansett sig även böra beröra frågan i vad mån återbetalningen av förenämnda belopp påverkat Arrhéns skatteförhållanden. I motionen har gjorts gällande, att Arrhén måst erlægga skatt för hela beloppet i fråga. Denna uppgift synes

icke vara riktig. Såsom framgår av försvarets civilförvaltnings i ärendet av-
givna yttrande har Arrhén vid 1945 och 1946 års taxeringar erhållit avdrag för
de under åren 1944 och 1945 återbetalda beloppen, 3 758 respektive 4 000
kronor, vilket inneburit nedsättning av hans skatter dessa år med cirka 1 250
kronor. Enär de på grund av 1946 års taxering utgående skatterna enligt
övergångsbestämmelserna till nya uppbördsförordningen delvis efterskänkts
samt på grund av den högre progressiviteten i 1940—1943 års taxeringar har
Arrhén, enligt vad civilförvaltningen framhållit, fått betala cirka 1 130 kronor
för mycket i skatt.

Billighetsskäl tala enligt utskottets mening för att Arrhén befrias från den
merskatt han sålunda måst erlägga. Storleken av detta belopp har av
försvarets civilförvaltning endast approximativt angivits. Utskottet anser där-
för att, därest Arrhén till Kungl. Maj:t inkommer med ny framställning om
befrielse från den erlagda merskatten, Kungl. Maj:t bör äga att efter närmare
utredning rörande det belopp Arrhén för mycket erlagt i skatt meddela be-
slut om återbetalning av beloppet i fråga. Utskottet vill därvid föreslå, att riks-
dagen bemyndigar Kungl. Maj:t att för ändamålet anlita förslagsanslaget till
oförutsedda utgifter.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i anledning av motionen II: 153 bemyndiga
Kungl. Maj:t att, efter därom av överstelöjtnanten M. T. Arrhén
gjord framställning, till denne utbetala det belopp, han efter när-
mare utredning befinnes hava för mycket erlagt i skatt, och för
ändamålet disponera förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Stockholm den 30 november 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar Sven Larsson, Karl Andersson, Ohlon, Gustaf
Karlsson, Iwar Anderson, Heiding, fröken Andersson, herrar Berling, Sundelin,
Leander, Gillström, Johan Eric Ericson, Näsström, Lundqvist och Ivar
Persson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmborg i
Skövde, Bergström, Boman i Kieryd, Mårtensson i Uddevalla, Svensson i
Ljungskile, Lindholm, Rubbestad, Eriksson i Sandby, Ståhl, Staxäng, Åker-
ström, Petterson i Dahl och Petterson i Degerfors.

Bilaga 1.

Till Riksdagens statsutskott.

Sedan Kungl. Maj:t genom remiss den 23 maj 1950 anbefallt statskontoret att till Eder avgiva utlåtande med anledning av en inom andra kammaren väckt motion om beredande av viss ersättning åt överstelöjtnanten M. T. Arrhén, får ämbetsverket anföra följande.

Såvitt statskontoret under hand kunnat utröna torde överstelöjtnanten Arrhén i sina år 1945 och 1946 avlämnade självdeklarationer ha yrkat och sedermera beviljats avdrag för de belopp han under år 1944 och 1945 återbetalat på grund av för mycket uppburen lön. Även om denne sålunda tidigare fått erlägga skatt för den felaktigt uppburna inkomsten ha, då återbetalningarna ägde rum, dessa medfört motsvarande lättnader i beskattningen. Vid sådant förhållande och med erinran att Kungl. Maj:t den 31 mars 1944 lämnat en av Arrhén ingiven underdånig ansökan att av nåd bliva befriad från ålagd återbetalning utan bifall, anser statskontoret sig icke kunna tillstyrka ett tillmötesgående av motionen.

Stockholm den 10 juni 1950.

Evert Björn.

K. A. Lindbergson.

/ Anna-Britta Hult.

Bilaga 2.

Till Riksdagens statsutskott.

Genom dåvarande arméförvaltningens civila departements i avskrift bifogade resolution den 24 november 1942¹, däri efter anförda besvär kammarrätten genom likaledes i avskrift bifogade utslag¹ den 15 juni 1943 icke gjort ändring, förpliktades överstelöjtnanten M. T. Arrhén och löjtnanten A. W. Jarge att till statsverket inbetala, Arrhén 409 kronor 92 öre och Jarge 7 348 kronor 41 öre eller tillhoppa 7 758 kronor 33 öre, avseende till Arrhén såsom chef för arméns tvättanstalt för mycket utbetalat arvode för tid, under vilken han varit inkallad till krigstjänstgöring och jämväl uppburit krigsavlöningsförmåner.

I en den 13 augusti 1943 dagtecknad skrivelse har Arrhén hos Kungl. Maj:t anhållit att av nåd vinna befrielse från honom i anledning av kammarrättens ovanberörda utslag åliggande återbetalningsskyldighet. I häröver avgivet yttrande har generalintendenten och chefen för intendenturkåren, såsom i motionen uppgivits, tillstyrkt en reducering av det till återbetalning fastställda beloppet med högst 50 %, vilken uppfattning sedermera även delats av kammarrätten enligt dess underdåniga utlåtande den 18 februari 1944. Arméförvaltningens dåvarande intendentur- och civila departement ha emellertid i ett den 7 december 1943 avgivet underdånigt utlåtande, här bifogadt i avskrift¹, tillstyrkt — ehuru med viss tvekan — att Arrhéns återbetalningsskyldighet nedsattes med 25 %. Sedan Kungl. Maj:t enligt i avskrift när-

¹ Ej här avtryckt.

slutna ämbetsskrivelse den 31 mars 1944¹ lämnat Arrhéns ansökning utan bifall har denne, såsom jämväl i motionen angivits, till statsverket i vederbörlig ordning inlevererat hela det anmärkta beloppet.

En återbetalning till vederbörande ersättningstagare av redan inlevererade anmärkningsmedel torde stå i strid mot de principer, som i dylika fall brukas tillämpas. Försvarets civilförvaltning får i anslutning härtill åberopa innehållet i punkten 1 i proposition nr 300 till 1948 års höstriksdag, enligt vilken Kungl. Maj:t haft att taga ställning till en ansökning av en regementsintendent, innefattande bl. a. framställning, att vissa till värnpliktiga utgivna, sedermera inbetalade premiebelopp om sammanlagt 2 500 kronor, vilka utbetalningar varit föremål för vederbörligt anmärkningsförfarande, skulle få till vederbörande återbetalas. Föredragande departementschefen ansåg sig icke kunna tillstyrka en dylik återbetalning och Kungl. Maj:ts förslag innefattade heller icke någon hemställan i sådan riktning. Riksdagen beslöt i enlighet med propositionen (statsutskottets utlåtande nr 242 och riksdagens skrivelse nr 466).

Vidkommande Arrhéns ekonomiska förhållanden framgår av bifogade, av ämbetsverket under hand införskaffade uppgift från Stockholms stads upp-
bördsverk¹, att Arrhén och hans hustru blivit åsatta följande taxeringar för innevarande år, nämligen enligt förordningen om statlig inkomstskatt 9 230, respektive 1 300 kronor samt enligt kommunalskattelagen 10 390, respektive 1 390 kronor. Enligt samma uppgift hade Arrhén en förmögenhet å 14 520 kronor och hustrun en förmögenhet å 29 730 kronor.

Beträffande slutligen vad i motionen anförts rörande frågan om den skatt, som Arrhén kan ha erlagt å ifrågavarande belopp, torde spörsmålet härom falla utom civilförvaltningens verksamhetsområde. Ämbetsverket har emellertid av vederbörande, som i regeringsrätten föredragit besvär och ansökning av Arrhén angående hans inkomsttaxering åren 1940—1943 (regeringsrättens utslag den 5 januari 1949, som i avskrift bifogas¹; årsboken not Fi 22), inhämtat bland annat följande. Arrhén hade vid 1945 och 1946 års taxeringar erhållit avdrag för de under åren 1944 och 1945 återbetalda beloppen, 3 758 respektive 4 000 kronor, vilket inneburit nedsättning av hans skatter dessa år med cirka 1 250 kronor. Enär de på grund av 1946 års taxering utgående skatterna enligt övergångsbestämmelserna till nya uppbördsförordningen delvis efterskänkts samt på grund av den högre progressiviteten i 1940—1943 års taxeringar hade Arrhén fått betala cirka 1 130 kronor för mycket i skatt.

Även om principiella skäl tala mot en återbetalning av redan inlevererade anmärkningsmedel, hade likväl, därest den av Arrhén verkställda inleveringen i så avsevärd grad påverkat hans ekonomiska ställning att kvarstående svårigheter i dylikt hänseende för honom alltjämt vore för handen, ett tillmötesgående av motionsförslaget varit i viss mån befogat. Då utredningen angående Arrhéns ekonomi emellertid giver vid handen, att hans ekonomiska ställning icke i sådan grad kan hava påverkats, finner civilförvaltningen tillräckliga skäl icke föreligga att i detta fall tillstyrka ett avsteg från förenämnda princip.

Vid anmärkningsmålets avgörande hos civilförvaltningen samt vid ovanberörda nådeansöknings avgörande prövade handlingar bifogas härjämte.²

Stockholm den 9 augusti 1950.

Ragnar Lundberg.

Nils Rosén.

/ K.-G. Hising.

¹ Ej här avtryckt.

² Ej här avtryckta.